

Nr 407.

Av herr **Vahlstedt**, *angående anordnande av försöksgårdar för prövning av viss typ utav organisation av jordbruk.*

Nödropsen från jordbrukarna och särskilt från de mindre jordbrukens innehavare ha under den senaste tiden blivit allt starkare. Och den, som känner småbondebefolkningens ekonomiska förhållanden, han vet, att nödropsen icke sakna anledning.

Skälet till småjordbrukarnas ekonomiska svårigheter är givetvis i främsta rummet de låga prisen på den animaliska produktionen, men den har även till mycket stor del sin orsak däri, att småjordbruket är en underlägsen produktionsform, som även vid normala priser på jordbruksalster ger en mycket ringa lön för mödan. Om småjordbrukarens verkliga timlön kunde utrönas, så skulle det visa sig, att ingen har en mindre timlön än han.

Därest hänsyn toges till det antal timmar, som nedläggas i de olika produktionsformerna vid framställning av en viss mängd varor, så skall man finna, att småbrukets produkter vid lika timlön blir minst dubbelt dyrare än storbrukets samt att småbrukets produktion kräver mer än tre gånger den arbetskraft, som storbruket behöver för produktion av en viss mängd varor.

Med hänsyn till ovan angivna förhållanden synes det i hög grad önskvärt, om man kunde få fram en jordbruksform, där företagets arbetare kunde tillförsäkras storbrukets fördelar jämte hela avkastningen av sitt arbete.

Redan vid 1920 års riksdag väckte undertecknad en motion, II nr 264, som hade ett dylikt syfte. I motionen föreslogs, att alla kronoegendomar, som överstego 150 hektar, skulle läggas under statens egen drift. Avkastningen av företaget skulle dock helt tillfalla företagets arbetare, sedan staten hade erhållit en skälig procent på sitt kapital.

I motionen föreslogs även att vid de föreslagna jordbruken skulle utföras verkligt tillförlitliga produktionskostnadsberäkningar.

Motionen hänvisades till förberedande behandling av andra kammarens tillfälliga utskott nr 4, som hemställde »att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, om och på vad sätt staten i ovan angivet syfte må kunna för egen drift övertaga ett visst antal kronoegendomar i mellersta och södra Sverige, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kan föranleda».

I sin motivering säger utskottet bl. a.: »Antalet av dylika statsjordbruk synes utskottet lämpligen böra begränsas till två eller tre i varje län; och bör

jorden vara av medelgod beskaffenhet samt möjligheterna för jordbruksdrift i övrigt normala.»

Andra kammaren biföll utskottets förslag. Första kammaren avlog förslaget.

Andra kammarens relativt välvilliga behandling av min ovannämnda motion och småjordbrukets nuvarande stora svårigheter ha föranlett mig att på nytt framlägga ett förslag av liknande art. I förslaget i år synes dock produktionskostnadsberäkning ej böra ingå. Beträffande antalet försöksgårdar, som böra föreslås, så synes det lämpligt med hänsyn till andra kammarens förut omnämnda beslut, att nu föreslå ett större och ett mindre jordbruk för varje län.

Visserligen är undertecknad redan nu övertygad därom, att de små jordbruken måste bli förlustbringande, om skötaren av dessa skall erhålla en med hänsyn till sitt arbete rättvis lön, men denna förlust torde ersättas genom den ökade klarhet, som skulle vinnas om de olika produktionsformernas värde.

Det skall kanske mot mitt förslag i denna motion invändas, att om min tanke om storbrukets fördelar hade varit riktig, så borde redan nu dylika bärkraftiga jordbruk ha uppstått. Men det är ju en känd sak, att människor i allmänhet för sitt handlande vilja ha till jämförelse gripbara praktiska resultat, om de skola vinnas för en sak.

Visserligen pågå i Ryssland storartade försök i den riktning, som undertecknad önskar, vilka försök säkerligen komma att krönas med stor framgång. Men Ryssland ligger alltför långt borta för att kunna tjänstgöra som försöksgård åt svenska jordbrukare. Och tidningarnas uttalanden äro alltför ensidigt färgade för att kunna tjäna som omdöme för ett rättvist bedömande.

Visserligen kommer framtiden, därest den fria konkurrensen bibehålles, att framtvinga jordbrukets industrialisering, där sådan är möjlig, men mycket skulle kunna vinnas, om redan nu formerna för det nya, som måste komma, kunde uppdragas.

Inte minst fördelaktigt skulle det bli ur nationalekonomisk synpunkt, om den jordbruksform, som jag här föreslår, skulle genomföras.

Vid den nu pågående av staten understödda egnahemsbildningen åtgå synnerligen stora penningbelopp för omdaningen från storbruk till smådrift. Om t. ex. en areal på 600 tunnland styckas till småbruk med en areal av 15 tunnland vardera, så torde ett tämligen försvarligt bebyggande av dessa jordbruk draga en kostnad av 400,000 kronor eller i genomsnitt 10,000 kr. per lägenhet. Det är ingalunda alltid förhållandet, att denna jordareal efter styckningen lämnar mera skörd.

En invändning som möter, när man talar om storbrukets fördelar, är den, var vi skola göra av de arbetslösa människorna, om varje arbetare vid stor-drift kan sköta en mycket större areal än den, som medhinnes vid smådrift. Jag skulle vilja överlåta svaret på den frågan åt dem, som tro att en förnuftig lösning av arbetslöhetsfrågan kan ske inom den nuvarande produktionsordningens ram. De, som föredraga desorganisation inom jordbruket för framskapande av arbetstillfällen, borde inrikta sina strävanden på desorganisation

av sådana produktionsgrenar som t. ex. tändsticks- och textilindustrin. I ett välordnat samhälle deltaga alla arbetsdugliga medborgare i det nödvändiga arbetet. Om varubrist uppstår, ökas arbetstiden, och om överproduktion uppstår, minskas arbetstiden. Normalarbetsdag och arbetslöshetsförsäkring äro endast klutar, varmed man i någon mån överskyler den nuvarande samhällsordningens svåraste kräftsår.

Angående själva organisationen av den jordbrukstyp, som undertecknad föreslår, så anser jag, att staten bör helt vara förläggare för företaget samt den som tillsätter föreståndaren. Då föreståndaren bör självständigt leda företaget och därtill bevaka statens intresse i detsamma, så synes denne böra åtnjuta fast lön. Arbetarna i företaget böra erhålla lön efter företagets avkastning. Som förskott utbetalas en lön, som ligger något under den, som är den gängse vid enskilt jordbruk.

Genom en dylik anordning befrias föreståndaren från begäret att uppvisa större vinster än de verkliga. Och arbetarna få ett starkt intresse av intensitet i arbetet och att företaget skötes väl. Denna omständighet kommer självfallet att förhindra en dålig skötsel av företaget från föreståndarens sida.

Företagen synas böra lyda närmast under hushållningssällskapen. Rätt till överklagning av hushållningssällskaps beslut bör få göras hos Kungl. Maj:t.

Småjordbruken synes böra innehålla åtta och storbruken minst 150 hektar.

På grund av det anförda får undertecknad härmed vördsamt anhålla,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det täcktes Kungl. Maj:t att närmare låta utreda det spörsmål, som har blivit framlagt i denna motion, samt för riksdagen framlägga ett förslag i ärendet.

Stockholm den 1 februari 1932.

Carl Vahlstedt.